

КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА ЗАНЯТТЯХ З ЛЕКСИКОЛОГІЇ

Білецька І. О. (м. Умань)

Однією з важливих проблем сучасної педагогічної науки є підвищення професіоналізму та адекватної підготовки вчителя, готового до роботи в умовах XXI століття. Переосмислення ставлення до вивчення іноземних мов вимагає обов'язкових принципових змін у професійній підготовці вчителів відповідного фаху.

Основна вимога до професійності вчителів – це ґрунтовні знання гуманітарних та природничих наук; знання предмету, який викладається, та навичок і вмінь, якими повинні володіти учні; знання структури, змісту академічної програми та допоміжних ресурсів до неї; знання загальних та специфічних методик викладання предмету та оцінювання успішності учнів; усвідомлення полікультурного (расовий, етнічний, соціальний та економічний аспекти) підходу до роботи в навчальному середовищі; знання психологічних та фізіологічних аспектів розвитку людини; знання, навички та вміння, готовність до їх широкого застосування для всебічного розвитку учня.

Різні аспекти підготовки вчителів іноземних мов стали предметом вивчення багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців: роль учителя в процесі реформування освіти (М. Велш, Д. Фліндерс, М. Хардмен та ін.); професійний розвиток педагога (В. Бейярд, Д. Бек, Дж. Берне, С. Вілсон та ін.); знання, уміння та навички педагога (Д. Леггет, Дж. Лейнхарт, Л. Ля Рос, С. Хол та ін.), діяльність учителя-початківця (Н. Бідюк, Л. Вільямс, Дж. Каверт, В. Кеннеді, М. Комз, М. Радишевськ, Ф. Фейген, Р. Флоуден, Ф. Фуллер, Л. Черній та ін.); педагогічна практика (Н. Вінніцки, К. Кемпбел, Дж. Калдехед, Д. Лістон, В. Хантер та ін.).

Усвідомлюючи, що проблема контролю навчальних досягнень студентів, не дивлячись на чисельні наукові праці, ще чекає свого самостійного дослідження (особливо ці аспекти актуалізуються із введенням в навчальний процес вищої

школи кредитно-модульної системи організації навчання), зупинимося на основних методологічних позиціях перевірки та оцінювання знань.

Під поняттям "контроль" розуміють виявлення, вимір і оцінку результатів навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається [4]. Перевірка є компонентом (засобом) контролю і означає виявлення і вимірювання рівня якості знань, обсягу праці студента. Саме перевірка забезпечує зворотній зв'язок між викладачем і студентом, отримання педагогом об'єктивної інформації про рівень оволодіння студентами навчальним матеріалом, про їх здатність самостійно оволодіти знаннями. "Оцінювання" й "оцінка" як складові контролю за навчальною діяльністю студентів співвідносяться як процес і результат: оцінювання – це вимірювання рівня знань, умінь і навичок; оцінка – кількісний показник якості результатів навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Облік успішності передбачає фіксацію результатів контролю у вигляді "... оцінного судження або числового бала з метою аналізу стану навчального процесу за певний період, причин його неефективного функціонування" [3].

Метою контролю під час вивчення лексикології англійської мови є визначення якості засвоєння студентом навчального матеріалу, ступеня відповідності умінь і навичок цілям та завданням навчальної дисципліни. Зазначена мета конкретизується такими домінантними завданнями контролю [7, с. 214]: виявити готовність студентів до сприймання, усвідомлення і засвоєння нових лексикологічних знань; отримати інформацію про характер самостійної роботи у процесі вивчення курсу лексикології; визначити ефективність організаційних форм, методів і засобів навчання; з'ясувати ступінь правильності, обсягу, глибини засвоєння студентами знань, умінь і навичок з лексикології.

При дотриманні педагогами вимог щодо організації контролю навчальних досягнень студентів має реалізовуватися низка функцій, кожна з яких тим чи іншим чином пов'язана з цілісним процесом навчання. Але слід зауважити, що досягнення для мети необхідно на усіх етапах навчання здійснювати той чи інший вид контролю. Доцільно вказати, що у дослідженнях учених виокремлено види

контролю залежно від: дидактичної мети і місця застосування у навчальному процесі (попередній, поточний, тематичний, періодичний, підсумковий, самоконтроль); способів здобуття інформації у процесі контролю (усний, письмовий, графічний); засобів, які використовуються під час контролю і самоконтролю (машинний і безмашинний); форми організації контролю (індивідуальний, груповий, ущільнений або комбінований).

Так як вказані аспекти теорії контролю навчальних досягнень студентів ґрунтовно висвітлюються у педагогічних дослідженнях, вважаємо за доцільне не зупинятися на їх аналізі. Натомість, зупинимо свою увагу на специфіці здійснення контролю знань студентів із лексикології.

При оволодінні студентами курсу лексикології об'єктом контролю є, насамперед, теоретичні знання. Учені переконливо доводять, що особливістю фахових дисциплін, що забезпечують професійну підготовку майбутніх учителів іноземної мови, є їх специфічний зміст, який структурує такі складові: лексичні утворення, групи та системи, поняття. Знання з лексикології мають інтегрований характер, а тому вони є складним об'єктом контролю.

Крім контролю теоретичних знань, важливо ще об'єктивно оцінити й здатність студента їх використати на практиці. Коротко зупинимося на характеристиці структурних компонентів уміння. Такими складовими визначено:

- предмет діяльності – елементи навколишнього середовища, що суб'єкт має до початку своєї діяльності, і які підлягають трансформації у продукт;
- засіб діяльності – об'єкт, що опосередковує вплив суб'єкта на предмет діяльності, або те, що, звичайно, називають „знаряддям праці”, і стимули, що використовуються, наприклад, у діяльності управління;
- процедура діяльності – технологія (спосіб, метод) одержання бажаного продукту. Інформація про спосіб діяльності фіксується у вигляді програми або алгоритму на певних матеріальних носіях;
- умови діяльності – характеристика оточення суб'єкта в процесі діяльності (соціальні умови, просторові та часові чинники);

– продукт діяльності – те, що створено у процесі праці [5].

Структурний аналіз уміння дозволяє врахувати усі змістові елементи предметної сфери, оволодіння якими слід перевірити й оцінити у тих, хто навчається. Зокрема, систему професійної мови – поняття, терміни, визначення, позначення; основи (засади) предмета професійної діяльності – властивості, явища, факти, спостереження, твердження тощо; відношення (сутності сторін і зв'язків) професійної діяльності – закони, закономірності, концепції, співвідношення, принципи, правила, гіпотези, теорії, моделі, залежності (зокрема аналітичні, графічні та логічні), структури тощо; причинно-наслідкові алгоритми діяльності – послідовності дій, процедури, правила прийняття рішень, поведінки, алгоритми, зокрема алгоритми розв'язування технічних задач, доведення теорем тощо [6].

Досвід навчання у ВНЗ дозволяє стверджувати: правильний, обґрунтований вибір викладачем способів контролю успішності навчання є запорукою ефективного формування пізнавальної активності студентів, їх здатностей продуктивно здійснювати навчально-пізнавальну діяльність. До основних методів перевірки та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі ввчення лексикології англійської мови відносимо: спостереження за навчальною діяльністю студентів; усне опитування; письмовий контроль; практичний контроль; тестовий контроль, модульний контроль.

Для того, щоб забезпечити усі функції контролю (освітня, діагностична, виховна, стимулююча, розливальна, управлінська), при дотриманні встановлених вимог слід у перебігу навчального процесу застосовувати комплекс основних методів перевірки та оцінювання знань студентів. Мова про те, що, наприклад, усне опитування найкраще забезпечує виховну і освітню функції систематичного контролю знань, тоді як тестування – це найбільш об'єктивний метод.

Варто додати, що реалізація завдань контролю об'єктивно сприяє формуванню самоконтролю особистості.

Узагальнюючи висвітлені методичні аспекти контролю за навчальною діяльністю студентів при оволодінні курсом лексикології, слід зробити висновок: ефективна фахова підготовка майбутнього вчителя іноземної мови можлива за системної організації перевірки та оцінювання знань, умінь та навичок майбутніх педагогів, де на всіх етапах контролю (міжсесійний і підсумковий контроль) його види (попередня, поточна, тематична перевірки, семестровий контроль, державна атестація) реалізуються комплексом методів і форм (усне опитування; письмовий контроль; графічна перевірка; практичний контроль; тестовий контроль; консультація; колоквіум; курсова робота; залік; іспит тощо), спрямованих на визначення якості засвоєння студентом навчального матеріалу, ступеня відповідності умінь і навичок цілям та завданням навчальної дисципліни, здатностей опанувати новими теоретичними знаннями та практичними навичками.

Література

1. *Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2003. – 1440 с.*
2. *Галузяк В.М. Педагогіка: навчальний посібник / В.М. Галузяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов. – Вінниця: РВВ ВАТ “Вінницька обласна друкарня”, 2001. – 200 с.*
3. *Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.*
4. *Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики: учеб. пособие / Под ред. М. Н. Скаткина. – М.: Просвещение. – 319 с.*
5. *Лекції з педагогіки вищої школи: навч. посібник / За ред. В.І. Лозової. – Х.: “ОВС”, 2006. – 496 с.*